

JØRGEN FINK m.fl.: *Fra åhavn til kysthavn. Århus havns historie til 1914.* Århus Byhistoriske Udvalg 1990. 238 s. Ill. Kr. 225.

Grundige brede fremstillinger af danske provinshavnes historie er sjældne. Den foreliggende bog er imidlertid et eksempel på, hvordan man udmærket kan præsentere en havns ældre historie.

Anledningen til udgivelsen er, at det i 1995 er halvandet hundrede år siden, Århus Havn flyttede fra åen ud på kysten. Flere bind er tilsyneladende tænkt udgivet i de næste par år. Første bind fører den generelle udvikling op til Første Verdenskrig og er udgivet af Århus Havnevesen og Århus Byhistoriske Udvalg. Forfattere er Erhvervsarkivets samlede stab af arkivarer.

Henrik Vedel-Smith beskriver havnens og skibsfartens almindelige historie fra vikingetiden til 1845. Altså den periode, hvor havnen først lå forholdsvis langt oppe i åen, men efter bygningen i 1634 af Mindebroen lå yderst i åmundingen, efterhånden med moler som fangarme langt ud i bugten.

Åhavnen blev dog efterhånden helt utiltrækkelig, og i 1845 begyndte man arbejdet med at bygge en helt ny havn på kysten nord for åens udløb. Med de nødvendige vedligeholdelsesarbejder og fornyelser (blandt andet anlæggelsen af et nyt nordligere havnebassin 1883-1890) klarede byen sig indtil 1913, hvor yderligere den store sydhavn blev taget i brug. Denne spændende periode fra 1845 til 1914 behandler Erik Korr Johansen kompetent og veloplagt i bogens største og bedste afsnit. Han beskriver glimrende både havnens fysiske udvikling og indretning samt mange af de aktiviteter, der udspillede sig i forbindelse med søfart og handel. Afsnittets største kvalitet er imidlertid, at det til forklaring af de århusianske forhold på forbilledlig vis inddrager nationale og til dels internationale konjunkturer. Således var jernbanernes fremvækst af helt afgørende betydning for tidens indenrigssøfart, og tilsvarende spillede tabet af Sønderjylland med havnene i Flensborg og Kiel samt anlæggelsen af udskibningshavnen i Esbjerg en stor rolle for trafikken på Århus Havn.

Tilsammen fylder de to nævnte hovedafsnit godt halvdelen af bogen. Resten optages af afsnit om skipperlauget, toldbehandlingen, lodstjenesten, isbrydning og bugsering samt Århus Børs. Stærkest i denne del står dog Henrik Fodes afsnit om byens flåde og dens skibsfart, der beskrives minutøst blandt andet ved hjælp af havnens skipperjournaler, (en alt for ofte overset kildetype).

Alt i alt er der tale om et eksempel på, hvor udmærket professionelle historikere kan behandle et givet emne ved at kombinere kendte facts fra litteraturen med nufundne oplysninger fra arkivmaterialet.

Erik Gøbel

Dyrekøbte Erfaringer. Overretssagfører Otto Fabricius' Erindringer. Ved L. B. FABRICIUS. Kbhvn., C. A. Reitzels Forlag 1989, 270 s., ill., Kr. 183.

Otto Fabricius (1885-1954) var søn af komponisten Jacob Fabricius, husket i det københavnske musikliv især for sin indsats for etableringen af »Koncertpalæet« i det tidligere Schimmelmansske Palæ. Selv var Otto Fabricius udøvende kammermusiker, en udmærket cellist. Om det fornøjelige musikliv, først i Randers, senere i Odense, handler en stor del af disse erindringer, udgivet og kommenteret